

קיצור עיקרי דינים בהלכות תולעים

רב דוד ביסטריצ'ר

יש חיוב לבדוק פרי או ירק כאשר הפרי או ירק רגיל להתלוע, ושכיח למצוא בהן שרצים.

הרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות ב:טו כתב וז"ל, "כל מיני פירות שדרך להתלוע כשהן מחוברים לא יאכל עד שיבדוק הפרי מתוכו שמא יש בו תולעת", וכ"כ הרשב"א בחידושו על מסכת חולין (נח). הרשב"א שם מביא ראיה מבדיקת הריאה שחוששים מדרבנן לאיסור מצוי, וגם מדייק מדברי הגמ', "הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שרי" (מפני שאין בריה שאין לה עצם מתקיים לאחר י"ב חודש), שתוך י"ב חודש אין לאכול תמרי דכדא אם יש לחשוש שתולעים נמצאים בפנים. וכן מובא להלכה בשו"ע יו"ד פד:ח. שכל מיני פירות שדרך להתלוע במחובר לא יאכל עד שיבדוק הפרי.

המשכנות יעקב חלק יו"ד סימן י"ז כתב שיש חיוב לבדוק פרי או ירק כאשר יש לכל הפחות סכוי של 10% למצוא שרץ, ויש להסתמך על דבריו.

המשכנ"י מביא ראיות ממסכת גיטין (לא), "בשלשה פרקים בודקים את היין ומסכת בבא בתרא (צג), "מרתף של יין מקבל עליו עשר קוססות למאה". מהנ"ל משמע שיש רגיל להחמיץ, ולכן חייבים לבדוק חביות יין לפני הפרשת תרומה. ומכיון שזה מילתא דשכיחא, לוקח מוכן למחול, אבל רק עד 10% ממה שקונה. יש פוסקים שחולקים ומחמירים יותר מהמשכנ"י, עיינו שו"ת שבט הלוי (ד:פא) וכן יש אומרים בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל. מאידך, בשו"ת ריב"ש סימן קצ"א כתוב שמיעוט דשכיח קרוב למחצה. והגרשו"א זצ"ל במנחת שלמה (ב:סא) פסק כהמשכנ"י.

אין חיוב לבדוק עם זכוכית המגדלת. אמנם, יש עצה טובה לבדוק עם זכוכית כדי להתרגל, או לברר ספק. בשו"ת טוב טעם ודעת קונטרס אחרון (ב:נג) דן על בדיקת אורז בזכוכית

המגדלת, וכתב שאין חוששים על מה שרואים ע"י זכוכית בין להקל בין להחמיר. אמנם, בשו"ת שאילת יעב"ץ (ב:קכד) החמיר, ומאידך, בבינת אדם (לד) וערוך השולחן יו"ד (פד:לו) הקילו. ואם יש מקום להשתמש בזכוכית מגדלת גם בתחומים אחרים של הלכה, נחלקו הפוסקים. עיין בתפארת ישראל במסכת ע"ז סוף פרק ב' שכתב שאין לזהות כשרותו של דג כשהוא עם רואים הקשקשת רק ע"י זכוכית. עיין בשו"ת דובב מישרים (א:א). שו"ת אגרות משה יו"ד (ב:קמו) על עניני סת"ם, ושו"ת יחוזה דעת (ו:זז).

שרצים קטנים שלא רוחשים ונראים לעין כנקודות קטנות, ואי אפשר לזהות אותם בשום פנים ואופן בלי זכוכית, מותרים.

כנ"ל במספר 3. למרות שי"א שהחזון איש החמיר, יש הרבה פוסקים בזמנינו שהקילו. כך אומרים בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, בתנאי שא"א לזהות השרץ בשום אופן אחרי שמסירים הזכוכית. (ועיין מה שכתב באג"מ יו"ד [ב:קמו] על ריבוע של תפילין). והגרשו"א זצ"ל בספר הליכות שלמה הל' פסח דף 176, ובשו"ת שבט הלוי (ז:קכב) גם הקילו.

כאשר יש חיוב לבדוק, צריכים לבדוק כל הפרי או הירק. כמו כן, כאשר יש בחבילה כמויות קטנות, צריכים לבדוק כל הפירות וירקות. אמנם, במקום שיש כמויות גדולות וטרחא יתירא לבדוק הכל, מספיק לבדוק רק שלשה פירות או ירקות מחבילה.

בתשובת הרשב"א סימן רע"ד כתוב שפירות שדרך להתלוע צריך לבדוק כולם, ואין מסתמכים על רוב כיון דהוי מיעוט דשכיח. וכן כתב הרמ"א ביו"ד סימן פ"ד סעיף ח שמביא דבריו. ובשו"ת טוב טעם ודעת (א:קכג) מחדש אפילו לשיטת הרשב"א, כאשר בודקים שלש ירקות אפשר לסמוך על רוב וחוקה ביחד. ואפילו לשיטת רבי מאיר שחוששין למיעוטא, חשש תולעים נידון כמו מיעוטא דמיעוטא מפני החוקה. ועיין בנשמת אדם הלכות פסח שאלה י"ה, שמשמע מדבריו שלא כדברי הטוב טעם ודעת. ושמענו שהגר"א קוטלר זצ"ל הקיל.

continued on page 2

SUMMARY OF OU INSECT CHECKING POLICIES

BY RABBI DOVID BISTRICER

RC, Israel, Nestle, Salada Dressing, Sauces, Vegetables

- ▶ Fruits, vegetables or berries that are expected to possibly contain insects must be checked prior to use. The minimum rate of infestation that requires checking is 10%.
- ▶ Magnification is not required when checking, although it may be used as an aid for training purposes or to help check faster. Insects that cannot be properly identified whatsoever unless magnification is used, are permitted.

- ▶ When checking is required, the entire vegetable, fruit, or berry must be checked. When checking large quantities, it may be permissible to check samples from a single batch. The minimum amount of sampling units is three.
- ▶ Whole insects are not botel (nullified) in a food mixture.
- ▶ It is permissible to puree fruits, vegetables, or berries that only occasionally harbor insects, if pureeing is part of following a recipe and the intent is not to eliminate insects.

continued on page 2

KAVANA TO REMOVE ISSUR

RABBI ELI GERSTEN

RC Recorder of OU Psak and Policy

Shulchan Aruch permits heating the honey in order to strain it, even though this will cause a *bliyah* of *issur* into the honey. This is permitted, since the *kavana* is not to benefit from the ants, but rather to remove them. Taz (Y.D. 99:7) adds that this is only permitted when there is no other choice. If one could remove the bugs without heating the honey then this would not be permitted. Pri Migadim (M.Z. 99:7) explains that if the other method would involve *tircha* (extra effort), then it is considered as though there is no other option.

REMOVING DROPLETS OF MILK FROM BUTTER

Shulchan Aruch (Y.D. 115:3) writes that there are different *minhagim* regarding purchasing *chemas akum* (butter from non-Jews). Some communities permitted this, even though it is made from *chalav akum*. This is because butter is made from cream, and only milk from kosher animals separates into cream. However, some communities forbade this, since the butter might still contain *tzich'tzuchei chalav* (droplets of milk). Shulchan Aruch concludes that if one does not have a *minhag*, they may be lenient, provided that they cook the butter until the droplets are no longer visible. Although this would seem to be a violation of *ain mivatlin issur lichatchila*, Beis Yosef explains it is permitted, because there are many *sfeikos*.

There might not have been any *chalav tamei* added to the milk.

The cooking might have evaporated all the *tzich'tzuchei chalav*.

The intent is to remove the *tzich'tzuchei chalav* and not to dissolve them into the butter.

THREE BITULIM

In a related ruling, Beis Yosef (Y.D. 115:end) writes that if *bi'dieved* one was *ma'amid* a batch of milk using fermented *chalav akum*, although that batch of milk would be forbidden (*davar hama'amid*), if this milk was used to ferment a second batch of milk, and then some of the second batch was used to ferment a third batch of milk, the third batch of milk may be used *lichatchila* to ferment subsequent batches of milk. Beis Yosef rules that this is permitted, because after three dilutions in this manner, one may assume that none of the original *chalav akum* remains in the fourth batch. In order for a *davar hama'amid* to make something forbidden, some amount of the *davar ha'assur* must remain in the mixture. But since after 3 *bitulim* none of the *issur* remains, it is no longer considered *hu'amad b'issur*. Just like *chemas akum* becomes permitted after the butter is cooked and the droplets of *chalav akum* are removed, so too the fourth batch of cultured milk is permitted, because three *bitulim* removes all the *chalav akum*. [There is also no issue of *ChaNaN*, since the original *issur* was *batel b'shishim*.]

The Darchei Teshuva 115:49 brings a *machlokes acharonim* as to whether one is permitted *lichatchila* to arrange for three *bitulim*. However, the accepted custom of *kashrus* agencies is to allow this *lichatchila*. Rav Schachter explained that this is not considered *bitul issur lichatchila*, since the *chalav akum* is completely removed from the final product, just like was previously explained regarding butter. (The *halachos* of 3 *bitulim* will be discussed at greater length at another time.)

THE RAN (*Avoda Zara* 12b) asks, "The Gemara teaches us that *klei Midyan* were kashered when they were still *ben yomo*, with the understanding that the *bliyos* will be *batel* in the *hagalah* water. However, if *bitul issur* is a Torah prohibition, how did the Torah permit this?" The Ran answers that it is only forbidden to be *mivatel issur* if one intends to benefit from it, but if one's intent is to kasher the *kli*, it is permitted. Poskim point out that both of these conditions are necessary. One must not intend to benefit, and one must have intent to remove the *bliyos*. One may not cook with a non-kosher utensil, even if the *bliyos* will be *batel*, even though they have no intention to benefit from those *bliyos*. It is only permitted when kashering, because there is also a positive intent to get rid of the *issur*.

A similar ruling is brought in Shulchan Aruch (Y.D. 84:13) regarding ants that fell into honey.

KASHRUS ALERT

The Orthodox Union does not certify **SUPREMO ITALIANO MOZZARELLA CHEESE** produced by Restaurant Depot - Jetro, College Point NY. Some boxes were printed with an unauthorized © mark. Corrective actions are being implemented.

Due to kosher violations, the OU and Rabbi Babad have immediately terminated the certification of **CHEESEPRO AND FROMAGE GOURMET PRODUCTS** produced by Fromage Gourmet. Products bearing kosher certification should not be used and should be returned for a refund.

MAZEL TOV

to our devoted RFR in Passaic, NJ **RABBI MOSHE PERLMUTTER AND HIS WIFE** on the birth of a grandson, Meir Simcha, to their daughter and son-in-law Dovid and Leah Grossman, (Dovid is an ASK OU alumnus and Elaine Grossman's step son) in Yerushalayim.

to our dedicated RC **RABBI ARFA AND HIS WIFE** on the engagement of their daughter Chana Bracha to Yechezkel Yehuda Tzadok (Chezky) Cherney from Far Rockaway.

to our devoted RC **RABBI DAVID BISTRICER AND HIS WIFE** on the Bar Mitzvah of their son Yossi.

CONDOLENCES

to our dedicated RC **RABBI DOV SCHREIER** on the recent passing of his sister Leah Kochanowitz of Israel.

המקום ינתם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

continued on page 3

תולעים קטנים שלימים נידונים כבריות ואינם בטלים אפילו באלף, למרות שהם מאוסים.

כדברי המחבר יו"ד (ק:א). ובמשכנות יעקב סימן ל"א רצה להקל על מילווין קטנים בחיטין, מכיון שהם אינם חשובים כמו גיד הנשה. ובערוך השולחן יו"ד (ק:יז) מציע שאולי חז"ל לא גזרו על דברים מאוסים. והמנהג להחמיר.

מותר לרסק פירות וירקות שמיעוטן דרכן להתליע, ואין איסור של אין מבטלין איסור לכתחילה כאשר מרסקים אותן.

התרומת הדשן סימן קע"א כתב שמותר לטחון חיטים מתולעים אחרי שנשפכו בתוך אפרכסת, מכיון שהתולעים בורחים לחוץ. ואפילו אלו שנשארים, בטלים בקמח בשעת טחינה. ואין זה מבטל איסור לכתחילה, כיון דספק הוא אם יתערב שום איסור כלל וגם אינו מכוון לבטל. וכ"כ בשו"ע יו"ד פד:יד, וש"ך ס"ק מ'. וט"ז יו"ד סימן צ"ט ס"ק ז' כתב שכאשר מכוונים לדבר אחר ואי אפשר בענין אחר אין איסור של אין מבטלין איסור לכתחילה, כמו שמותר לחמם דבש שנפלו בו נמלים שמכוונים רק לתקן הדבש. ועיין בפמ"ג במשבצות זהב יו"ד צ"ז: שכתב כאשר יש טירחא הוי כמו אי אפשר בענין אחר, ובפתי תשובה בסימן צ"ט שם שמביא בשם ספר בית יהודה שלפי דברי הפמ"ג מותר לרסק מאלאניש בלי בדיקה, שבדיקתם אחד הוא טירחא מרובה.

פירות וירקות יבשים שנתייבשו היטב בתנור, ודומים לעץ אחרי היבוש, מותרים ואין חיוב לבדוק אותם.

כדברי בינת אדם (לו) שחידש שיש לייבוש בתנור חם מאוד דינו של י"ב חודש, כגמ' חולין (נח). בשו"ת אבן ישראל (ז:לא) גם כתב שאפשר להסתמך על ספק ספיקא כאשר מיבשים ירקות בתנור כדלקמן.

פירות וירקות מבושלים שמיעוטן דרכן להתליע מותרים בדיעבד אם אי אפשר לבדוק אותן אחרי הבישול.

כן כתב הרשב"א ע"פ ספק ספיקא. ספק א' אם יש תולעים שם, ואפילו אם יש תולעים, ספק ב' שמא נימוח השרץ ובטל בתבשיל. והמחבר ביו"ד (פד:ט) כתב כדבריו. עיין בפמ"ג, משבצות זהב יו"ד (פד:יא) שמעורר שהספק ספיקא אינו מתהפך. ועיין במחלוקת הט"ז שם (פד:יז) ונקודת הכסף שם על מעשה בחג השבועות אם אפשר להסתמך על הספק ספיקא בספק הרגיל. ובפמ"ג (שפתי דעת יו"ד פד:כט) כתב שסומכים על ספק ספיקא רק בפירות שדרכן להתליע מעט, אבל לא באילו שמתלעים ביותר. וכן כתב בחכמת אדם כלל לחיבב, שאין ספק א' בפירות שמוחזקים בתולעים.

במקום הדחק ואי אפשר בענין אחר, כמו עם פטלים, מותר להסתמך על הספק ספיקא של הרשב"א ולבשל לכתחילה.

כ"כ הגר"ח בעלסקי זצ"ל. עיין היטב בשו"ת טוב טעם ודעת (ה:קנח).

אין להסתמך בלי בדיקה על שטיפת ירקות שדרכן להתליע.

מכיון שלפעמים ירקות נגועים ביותר ולפעמים פחות, וא"א לדעת היטב אם השטיפה הועילה. אמנם, שמעתי מהגר"ח בעלסקי זצ"ל שאם יש שטיפה בדוקה ומנוסה שיכולה להוריד הנגועים למיעוט שאינו מצוי, אין עדיין חיוב לבדוק הירקות אחרי שטיפה.

מותר לאכול צימוקים בלי בדיקה.

כט"ז יו"ד (פד:י"ב) שמותרים ע"פ ספק ספיקא, ספק א' אם יש תולעים שם, ואפילו אם יש שם, ספק ב' שמא לא פירשו. עיין בחולין (סז) שהשריץ בתלוש מותר עד שפירש, ובשו"ת חתם סופר יו"ד (ע"ז) שא"צ לבדוק פרי שיש חזקת היתר בתלוש. הפמ"ג במשבצות זהב (פד:יא) כתב כמו הט"ז לדינא, נגד המנחת יעקב (מו:יד, יח), כאשר א"א לברר בקל. אמנם, הפמ"ג מסיים בדבריו והבעל נפש יחמיר. ושמעתי מהגר"ח בעלסקי זצ"ל, למרות שהפמ"ג כתב והבעל נפש יחמיר, מעיקר הדין דבריו כדברי הט"ז, והמנהג ישראל לדורות היה להקל. ועיין היטב ברמ"א או"ח (תסז:ח).

מותר לשים תבלינים שדרכם להתליע בתוך שקית קטנה (garnet bag) ולבשל אותם במרק.

שולחן הלו מהגר"ח בעלסקי זצ"ל פרק כא:ג. שדן אם יש בזה איסור של אין מבטלין איסור לכתחילה.

תולעים שנמצאים בין הבשר של דגים מותרים. אבל תולעים שנמצאים בבטן או בראש של דגים אסורים.

כדברי המחבר ביו"ד (פד:טז). ולמרות שיש פוסקים שטוענים שאולי צריכים לחשוש בזמנינו שתולעים הנמצאים בבשר באים מהבטן, הרבה הקילו. עיין בספר בדיקת המזון כהלכה דף 112 שמביא כל הדעות ובספר שולחן הלו סימן כג מהגר"ח בעלסקי זצ"ל, שמיישב מה שחושבים שהיא המציאות של היום עם השו"ע.

SUMMARY

continued from page 1

- ▶ Fruits, vegetables, and berries that are thoroughly dried in a hot oven do not require checking and are permitted.
- ▶ Fruits, vegetables, and berries that only occasionally harbor insects, which are cooked and cannot be checked afterward are permissible.
- ▶ Washing systems cannot be relied upon to reduce infestation, unless they are adequately proven to be effective.
- ▶ Raisins may be consumed without checking.
- ▶ It is permissible to place herbs in a garnet bag and cook them in soup, without checking.
- ▶ Worms found embedded in the flesh of fish are permitted. Worms found in the stomachs or head are prohibited.

LO BASI

continued from page 2

GELATIN CLARIFIERS

One of the best ways to remove the cloudy haze from apple juice is with gelatin. Gelatin binds to the particulates which allows for easy removal. This is an all cold process and the gelatin remains in the juice for less than 24 hours. Is this permitted, or must we be concerned that some miniscule amount of gelatin might remain behind in the juice?

Noda B'Yehuda (M'hadura Kama Y.D. 26) discusses this issue and is only concerned if the non-kosher becomes *kavush* in the liquid. Rav Belsky zt"l ruled that in this case, since there is no other reasonable option, the juice manufacturers may use gelatin. Even if some miniscule amount might remain, it is still considered *ain kavanaso li'vatel*, since the company does not want any gelatin to remain in their product, and an effort is made to remove as much as possible.

RECENT OU KOSHER HALACHA YOMIS

I HAVE HEARD THAT THERE IS A MAJOR DISPUTE ABOUT THE MEANING OF “PAS HABA’AH B’KISNIN.” WHAT DOES THIS TERM REFER TO?

The Gemara in Berachos (42a) establishes that the bracha for “*pas haba’ah b’kisnin*” is *borei minai mezonos*. The Rishonim (early decisors) offer different explanations for this term. The *Shulchan Aruch* (168:7) cites three opinions: Rabbenu Chananel says it refers to dough baked with a filling, such as a pie. Rambam maintains that it refers to dough made with a noticeable amount of honey, oil, milk or spices, such as cake. Rav Hai Gaon is of the opinion that it is an item with a cracker-like texture. The *Shulchan Aruch* rules that we follow all three opinions, and as such, we recite *borei minai mezonos* on pies, cake and crackers. In the *Halacha Yomis* for the next few days, we will discuss different applications of this halacha.

I HAVE SEEN SANDWICHES AND ROLLS LABELED “MEZONOS ROLLS.” IS THE BRACHA ON THESE ROLLS REALLY MEZONOS?

As noted in the previous *Halacha Yomis*, the *Shulchan Aruch* (O.C. 168:7) rules that the bracha on baked dough made with honey, oil, milk or spices is *borei minai mezonos*. How much spice or flavor must be added to the dough to render the bracha *mezonos* and not *hamotzi*? The *Shulchan Aruch* rules that a discernable taste is sufficient, and this position is followed by Sephardic Jewry. In contrast, the Rama rules that the flavor must be predominant, and this ruling is followed by Ashkenazic Jewry. The OU poskim, as well as many others, understand the Rama to mean that the bracha is *mezonos* only if the final product tastes like cake, and not like bread.

“Mezonos Rolls” are generally kneaded with fruit juice and water. Typically, they taste almost exactly like regular rolls. Rav Belsky and Rav Schachter both held that they are without question *hamotzi* for Ashkenazim. Even for Sephardim, the bracha may be *hamotzi*, since the fruit juice is often not discernable.

DO YOU EVER RECITE BIRKAS HAMAZON ON CAKE OR CRACKERS?

The Gemara (Berachos 42) states, that if one eats an entire meal of an item that is considered “*pas haba’ah b’kisnin*” (see earlier *Halacha Yomis* for explanation of that term), the bracha on that food (e.g. crackers) would be *Hamotzi* and one would recite Birkas Hamazon. The Magen Avraham (O.C. 168:24) clarifies that one would say *Hamotzi* in the following two instances: 1) If one ate only crackers, and consumed an amount that would suffice as a main meal (such as dinner) for an average person. 2) Alternatively, if one ate other foods (for example, herring along with the crackers), and together these foods are a full meal, one would recite Birkas Hamazon. Rav Moshe Feinstein (Igros Moshe O.C. 3:32) states that in the latter case, one must consume the amount of crackers equivalent to the normal

amount of bread eaten at a meal. According to Rav Belsky zt”l, this would be the equivalent of two slices of bread.

WHAT IS THE CORRECT BRACHA FOR PIZZA?

We learned previously that pies are one form of *pas haba’ah b’kisnin*, and the bracha is *mezonos*. Similarly, dough filled with jam (such as a hamentaschen) is a classic example of *pas haba’ah b’kisnin*. The bracha on calzones and the like, filled with cheese or meat (known as “*pashtida*” in the language of the poskim), is not as clear. A fruit pie is a *mezonos* because it is a dessert item, while calzones are often intended to be the main meal and not dessert. Although the Taz (168:20) rules that the bracha on calzones is *mezonos*, the *Shulchan Aruch* (168:17), and Mishna Berura (168:94) rule that the bracha is *hamotzi*. However, the *Biur Halacha* states that many Achronim agree with the Taz, and if the calzone is clearly not meant as a main-meal type of food, the bracha is definitely *mezonos*. Rav Belsky zt”l said that it is unclear whether pizza is a snack or meal food, but noted that the general custom is to say *mezonos* when eating a small amount.

It should be noted that if the pizza dough is fully baked prior to adding the cheese (as is the case with some frozen pizzas) the bracha would be *hamotzi*. When the dough is baked alone, its status at that time is *hamotzi*, and that does not change when a filling is added.

MELBA TOAST IS A TYPE OF CRACKER. AS PREVIOUSLY NOTED, CRACKERS ARE ONE FORM OF PAS HABA’AH B’KISNIN. SO THE BRACHA IS MEZONOS, RIGHT?

Melba toast is produced by first baking loaves of bread. After the bread is baked, it is left to sit for two days to dry out. It is then thinly sliced, and subsequently toasted. Rav Belsky zt”l ruled that since the Melba toast starts out as regular loaf of bread, it does not lose its *hamotzi* status by being baked into a cracker later on, even though the final product was intended to be a cracker from the outset.

WE LEARNED PREVIOUSLY THAT IF ONE EATS AN ENTIRE MEAL OF AN ITEM THAT IS CONSIDERED “PAS HABA’AH B’KISNIN”, THE BRACHOS RECITED WOULD BE HAMOTZI AND BIRKAS HAMAZON. IS THE AMOUNT OF PAS HABA’AH B’KISNIN THAT WOULD MANDATE HAMOTZI THE SAME FOR EVERYONE?

No. To require the bracha of *hamotzi* one must eat an amount, “*she’acheirim kov’im alav*” that other people normally eat for a main meal (Shulchan Aruch O.C. 168:6). The *Biur Halacha* (ibid) writes that “other people” refers to people of similar physical properties. Rabbi Belsky explains that this refers to people of the same age and build. While an adult might need to eat two or three slices of pizza in order to say *hamotzi*, a child might only need to eat one slice if that is a typical main-meal for a child that age.

Dedicated in memory of

RAV CHAIM YISROEL BELSKY zt”l
SENIOR OU KOSHER HALACHIC CONSULTANT (1987-2016)

Join over 11,000 subscribers and receive
OU KOSHER HALACHA YOMIS each workday
OUKOSHER.ORG/HALACHA-YOMIS-EMAIL/